

ENKELE BESCHOUWINGEN BETREFFENDE DE IN 1941 TE MAKEN VOORLOOPIGE BEHEERS-
REGELING IN DE WIERINGERMEER.

I. INLEIDING.

Na het vertrek van de Wieringermeerdirectie naar den Noordoostelijken Polder, (in den loop van het jaar 1941), zal het tot nu toe door haar gevoerde beheer op andere wijze geregeld moeten worden.

Voorzover het de waterstaatswerken betreft, zal men daarbij in de eerste plaats denken aan de oprichting van een waterschap, omdat deze beheersvorm zonder twijfel uiteindelijk voor het meerendeel der betrokken objecten de aangewezen is.

Bij de vóórbesprekingen, welke in de Wieringermeercommissie en de betrokken subcommissie over dit onderwerp gehouden zijn, is het voorts gewenscht gebleken om, wanneer spoedig tot de instelling van een Heemraadschap "de Wieringermeer" zou worden overgegaan, daarbij voorloopig ook den Amstelmeerboezem onder te brengen.

Als argumenten voor het spoedig tot stand komen van een waterschap worden naar voren gebracht:

1. De Rijkswaterstaat wenscht zich uit de Wieringermeer terug te trekken.
2. Het wordt van belang geacht uit de waterschaps-administratie te komen tot een behoorlijk inzicht betreffende de polderlasten.
3. Het waterschap zal keurbevoegdheid bezitten. Gevreesd wordt dat, indien geen waterschap zou worden opgericht, de gemeente Wieringermeer zich op dit, aan het waterschap voorbehouden, terrein zou kunnen gaan bewegen.

Ik acht het gewenscht de aandacht te vestigen op enkele kanten van deze zaak waarop naar mijn meening tot nu toe niet voldoende licht gevallen is.

II. DE WIERINGERMEER IS WATERSTAATKUNDIG NOG NIET GEREED.

Het belangrijkste deel van de taak van het toekomstige waterschap zal zijn de verzorging van de waterstaatkundige belangen van den polder en, wellicht tijdelijk, van die van den Amstelmeerboezem.

Naar mijn meening is er tot nu toe te weinig nadruk gelegd op de omstandigheid, dat in het bijzonder ook de waterstaatkundige toestand van de Wieringermeer nog bij lange na niet als normaal kan worden beschouwd.

Eenerzijds moeten nog vele werken worden uitgevoerd welke nog tot den aanleg van den polder zijn te rekenen. Hiermede zijn belangrijke bedragen gemoeid die tezamen tusschen 1 en 2 miljoen gulden zullen beloopt, gerekend naar vóór-oorlogsche normen.

R

5143

2130

Anderzijds zijn de jaarlijksche kosten van onderhoud der werken nog abnormaal, en per saldo veel hooger dan die, waarmede in de toekomst zal zijn te rekenen.

Ter toelichting van deze beide punten worde hier - zeer in het kort - het volgende medegedeeld.

a. Nog uit te voeren werken.

Van de nog tot den aanleg van den polder te rekenen werken welke nog moeten worden uitgevoerd, is een gedeelte te overzien; van andere mag worden aangenomen, dat binnen afzienbaren tijd omtrent de noodzakelijkheid, resp. omtrent den omvang der te treffen maatregelen zal kunnen worden beslist.

Onder de eerste categorie valt vooreerst de voltooiing der verbetering van het wegennet. Dit werk, dat in vollen gang is, zal na 1 Januari 1941 nog rond f.1.000.000.- kosten. Het werk is noodig niet alleen omdat het toegenomen verkeer zulks eischt, maar ook omdat de onderhoudskosten der aanvankelijk gemaakte smalle wegverhardingen te hoog zijn.

Aan nieuwe bruggen is nog te rekenen op den bouw van een moderne ijzeren ophaalbrug op de Slootsluis te Slootdorp, en mogelijk op een of twee betonnen bruggen.

Aan baggerwerk zal de eerste jaren nog vrij veel moeten geschieden in de tochten van Afdeeling III, in het N.O.gedeelte van den polder. Dit is geen onderhoudsbaggerwerk; er staat hier weinig water als gevolg van de aldaar tot stand gebrachte peilverlaging.

Op verschillende plaatsen zullen loswallen moeten worden gebouwd.

Aan den Wieringermeerdijk moet het inbetonneeren van de steenglooing nog worden voltooid.

Als werken, waarvan de uitvoering binnen betrekkelijk korten tijd noodig zal kunnen blijken doch die thans nog niet te overzien zijn, kunnen worden genoemd:

- 1o. voorzieningen aan den Wieringermeerdijk bij verlaging van het IJsselmeerpeil;
- 2o. werkzaamheden noodig bij verdere wijzigingen der polderpeilen, in het bijzonder voor Afdeeling IV;
- 3o. herstel van het profiel der waterkeeringen bij verder gaande inklinking;
- 4o. bouw van een schutsluis in de Wieringerwerfvaart, ter plaatse van de bestaande afdamming;
- 5o. vernieuwing van boordvoorzieningen langs vaarten en tochten.

b. Onderhoudstoestand.

Voorzoover de wegen nog niet zijn verbreed en/of gemoderniseerd zijn

de onderhoudskosten abnormaal hoog; dit geldt in het bijzonder voor de in eersten aanleg met geringe breedte aangelegde klinkerbestratingen.

Aan onderhoudsbaggerwerk zal waarschijnlijk in de eerstvolgende jaren vrij veel moeten worden besteed.

De onderhoudskosten der kanaalboordvoorzieningen zijn thans zeer laag, daar de meestal in lichte constructie aangelegde verdedigingen het nog houden.

Slechts voor de kunstwerken en voor de gemalen zijn de onderhoudskosten als normaal te beschouwen.

III. DE TEGENWOORDIGE UITGAVEN GEVEN GEEN JULSTEN INDRIJK TEN AANZIEN VAN DE POLDERLASTEN.

Het is uit het voorgaande wel duidelijk, dat de uitgaven voor den waterstaatkundigen dienst, zooals die thans zijn en zooals zij gedurende een periode van enkele jaren nog zullen blijven, niet bruikbaar zijn voor het vormen van een oordeel over de polderlasten.

Naast de hierboven reeds vermelde abnormaal hoge kosten voor nieuwe werken en voor onderhoud is in dit verband nog te letten op:

- 1o. de omstandigheid, dat de kosten voor den Amstelmeerboezem en van mogelijk nog verdere objecten, die thans voorloopig bij het waterschap zouden komen, niet blijvend op de begrooting daarvan zullen drukken;
- 2o. de noodzakelijkheid om gedurende de komende afwerkingsperiode meer personeel voor leiding en toezicht beschikbaar te hebben dan voor den eindtoestand vermoedelijk noodig zal blijken.

Het zal ook niet wel mogelijk zijn de begrooting te splitsen in een gewonen dienst en een buitengewonen dienst, waarbij de eerste de als normaal te beschouwen polderlasten zou vertegenwoordigen, en de laatste de nog tot den aanleg te rekenen werken zou omvatten. Uit de hierboven gegeven uiteenzetting blijkt wel, dat het vaststellen van hetgeen tot den normalen dienst zou behooren, niet op behoorlijk te verantwoorden wijze zou kunnen geschieden.

IV. WANNEER ZULLEN IN DE WIERINGERMEER MEER NORMALE VERHOUDINGEN INTREDEN?

Het is natuurlijk moeilijk, vooral in een tijd als dezen, de verdere ontwikkeling van den polder te voorzien. Zoo zal het uitvoeringsprogramma voor het jaar 1940 slechts gedeeltelijk kunnen worden verwezenlijkt.

Wanneer de mogelijkheid voor het uitvoeren van werken weer eenigermate normaal zou worden, zal na een periode van vijf jaren (dus omstreeks eind 1945) de toestand veel overzichtelijker kunnen zijn.

Het wegennet, de bruggen, het baggerwerk, de loswallen en de inbeton-
neering der steenglooijing zullen alle, althans in hoofdzaak, gereed kunnen
zijn.

Daarmede zullen meteen de thans nog abnormale jaarlijksche onderhouds-
kosten, naar mag worden aangenomen, tot meer normale verhoudingen worden
teruggebracht.

Binnen deze vijfjaarlijksche periode zal het naar mijn meening mogelijk
en ook welhaast noodig zijn te beslissen, of in de polderpeilen binnen de
Wieringermeer nog wijzigingen zullen worden gemaakt: hoe langer men daarmede
wacht, des te lastiger en ingrijpender wordt de uitvoering.

De ontwikkeling van de dorpen Wieringerwerf en Middenmeer, en van het
verkeer in en naar de Haven op de Oude Zeug, zullen het waarschijnlijk mo-
gelijk maken binnen de genoemde periode een beslissing te nemen betreffende
het al dan niet bouwen van een schutsluis in de Wieringerwerfvaart.

Voorzieningen aan den Wieringermeerdijk, noodig in verband met peil-
verlaging van het IJsselmeer, alsmede verhooging van dijken en kaden ter
plaats van inklinkingen zullen althans in hoofdzaak kunnen zijn geschied.

Inzake vernieuwing van kanaalboordvoorzieningen zal tegen eind 1945
mogelijk meer duidelijkheid zijn gekomen dan thans nog het geval is.

Omtrent den uiteindelijke beheersvorm van den Amstelmeerboezem en om-
trent de eventueele overdracht van bepaalde wegen en vaarten binnen de Wie-
ringermeer aan de Provincie Noordholland of aan anderenzal, naar mijn mee-
ning, binnen een periode van vijf jaren ook klaarheid kunnen komen.

Men zou zodoende kunnen stellen - onder voorbehoud van wijziging, in
het bijzonder gezien de tegenwoordige onzekere toestanden - dat tegen eind
1945 de waterstaatkundige toestand, de beheerstoestand en de personeels-
behoefte van de Wieringermeer (de laatste voorzoover het den technischen
dienst betreft), die van normale verhoudingen zullen zijn genaderd.

V. VERZEKERING VAN DE CONTINUÏTEIT VAN BELEID IN DE WIERINGERMEER.

Indien men, vóórdat de waterstaatkundige toestand in de Wieringermeer
in hoofdzaak als geconsolideerd zal zijn te beschouwen, zou overgaan tot de
instelling van een waterschap, dat dan dus tot taak zal hebben den polder
verder te voltooien, dan is een belangrijk punt, dat hierbij naar mijn
meening in het oog zal moeten worden gehouden: de verzekering van continui-
teit in het gevoerde beleid.

Hetzelfde geldt uiteraard evenzeer, wanneer na het vortrek van de Wie-
ringermeerdirectie, in plaats van de instelling van een waterschap, voor-
loopig een andere oplossing zou worden aanvaard.

Toen met ingang van 1 Januari 1936 de waterbouwkundige werken van de Wieringermeer door den Dienst der Zuiderzeewerken aan de Directie van den Wieringermeerpolder werden overgedragen, bestond in theorie ook het gevaar van verbreken der continuïteit in beleid. Hier is toen geen moeilijkheid ontstaan: het bij de Wieringermeer betrokken personeel van den Dienst der Zuiderzeewerken werd in zijn geheel bij de Directie van den Wieringermeerpolder gedetacheerd en vormde daar een afzonderlijke afdeling, die praktisch zelfstandig den in uitvoering zijnden aanleg voortzette. Bovendien werd voor alle belangrijke werken, evenals vroeger, de goedkeuring van den Minister van Waterstaat vereischt.

Ook bij de instelling van het Openbaar Lichaam "de Wieringermeer" op 1 Januari 1938 ontstond geen wezenlijk gevaar voor moeilijkheden: het betrokken personeel bleef ter plaatse en de uiteindelijke beslissing bleef bij den Minister van Waterstaat berusten.

Hoe zal het mogelijk zijn, ingeval tot de instelling van een waterschap zou worden overgegaan het doortrekken van de tot dusver gevolgde lijnen te verzekeren?

Men zal gedurende de afwerkingsperiode het daarvoor in aanmerking komende Rijkspersoneel ook weder bij het waterschap kunnen detacheren.

Maar dit is niet voldoende. Hoe verkrijgt men de zekerheid, dat het College van Dijkgraaf en Heemraden, en de Vergadering van Ingelanden (of wat daarvoor in de plaats zal komen), bereid zullen zijn mede te werken?

Het schijnt mij noodzakelijk toe, het oppertoezicht van het Departement van Waterstaat, althans voorzover het de uit te voeren werken betreft, voor de eerste jaren te bestendigen, wanneer deze figuur althans in overeenstemming is te brengen met den status van een waterschap. Immers het bedrag van 1 à 2 millioen gulden, dat voor de afwerking nog nodig is, zal, op welke wijze dan ook, aan 's Rijks kas dienen te worden ontleend, en men zal toch moeilijk deze gelden ter beschikking van het polderbestuur kunnen stellen zonder contrôle, zoowel technisch als financieel, op de wijze waarop zij zullen worden besteed. Men houde de technische contrôle bij Waterstaat.

Er is hier nog een punt dat de aandacht verdient.

Het is naar mijn meening nodig, dat, nu binnenkort met de werken binnen den N.O.polder zal worden begonnen, de Dienst der Zuiderzeewerken steeds alle gewenschte inlichtingen zal kunnen verkrijgen betreffende uitvoering en onderhoud van werken in de Wieringermeer, en betreffende de bemaling.

Het zal daartoe in de eerste plaats nodig zijn dat het bijhouden van het gedetailleerde overzicht van de onderhoudskosten in de Wieringermeer ongewijzigd wordt voortgezet. En voorts, dat een regeling betreffende het beschikbaar houden dezer - en van andere - gegevens wordt vastgelegd. Het heest ware wellicht het instellen van een geregeld contact.

Als conclusie van dit gedeelte dezer beschouwingen moge worden voorgesteld: dat het voor Waterstaat nog te vroeg is om zich uit de Wieringermeer terug te trekken.

VI. CONSEQUENTIES VAN HET OPNEMEN VAN DEN AMSTELMEERBOEZEM IN EEN HEEMRAAD-SCHAP "DE WIERINGERMEER".

Bij beheer en onderhoud van den Amstelmeerboezem hebben naast de Wieringermeer verschillende andere groote waterschappen en polders belang: belangen op het gebied van waterloozing, waterinlating, scheepvaart en onderhoud van eigen beheersobjecten.

Deze belangen kunnen leiden tot verlangens inzake tijdelijke of permanente wijziging van den waterstand op den Amstelmeerboezem of op een gedeelte daarvan, inzake opening of sluiting van keersluizen, bedieningstijden van kunstwerken e.d.m. Het is voorgekomen, en het zal weer voorkomen, dat er tegenstrijdigheid van belangen bestaat.

Zoolang de Amstelmeerboezem werd en wordt beheerd door een Rijksdienst (eerst de Dienst der Zuiderzeewerken, later de Directie van de Wieringermeer) behoefde en behoeft niet gevreesd te worden voor moeilijkheden. De zaak zou echter anders worden, wanneer het beheer zou overgaan naar een autonoom waterschap "de Wieringermeer", dat geen hogere positie zou innemen dan de andere belanghebbenden. Dat de Wieringermeer, ingeval van strijdigheid van belangen van twee andere belanghebbenden, als arbiter zou optreden is reeds een minder aantrekkelijke figuur. Maar ernstiger wordt het voor die gevallen, waar de Wieringermeer zelf partij zal zijn.

Het komt mij voor dat, wanneer inderdaad een Heemraadschap "de Wieringermeer" het beheer over den Amstelmeerboezem - zij het slechts tijdelijk - zou voeren, gezocht zou moeten worden naar een regeling, volgens welke arbitrale beslissingen als hierboven bedoeld zouden worden overgelaten aan een hogere instantie.

VII. VOORLOOPIGHEID VAN DEN VORM EN HET KARAKTER, DAT EEN THANS OP TE RICHTEN HEEMRAADSCHAP DE WIERINGERMEER ZOU MOETEN VERKRIJGEN.

Wanneer men inderdaad op korten termijn zou overgaan tot de instelling van een Heemraadschap "de Wieringermeer", dan zou de inrichting daarvan in

velerlei opzicht den stempel der voorloopigheid moeten dragen. Eerst later zal dan een meer normale vorm kunnen tot stand komen.

Bij het ontwerpen der voorloopig aan een Heemraadschap "de Wieringermeer" te geven vorm zal naar mijn meening o.m. op de volgende punten zijn te letten. Ik denk daarbij voornamelijk aan de taak van het waterschap op het gebied van voltooiing, onderhoud en beheer der waterstaatswerken.

- a. De bestuursvorm zal abnormaal moeten zijn, in verband met de omstandigheid dat het Rijk de eenige ingelande zal zijn (naast de gemeente Wieringermeer, die enkele kleine terreinen zal bezitten).
- b. De omvang van het waterschapsbeheer zal territoriaal belangrijk afwijken van den lateren omvang: de Amstelmeerboezem, en wellicht nog verschillende andere, op zich zelf staande objecten, zullen binnen afzienbaren tijd aan andere beheerders worden overgedragen.
- c. De begrotingen zullen gedurende een reeks van jaren belangrijk hooger worden dan in den toekomstigen geconsolideerden toestand het geval zal zijn. Verschillende oorzaken werken daartoe mede.
 - 1o. de kosten der nog te maken nieuwe werken;
 - 2o. de abnormaal hooge onderhoudskosten;
 - 3o. de kosten der slechts voorloopig bij het waterschap in te deelen objecten: Amstelmeerboezem e.a.;
 - 4o. de hogere personeelskosten, verbandhoudende met de onder 1o., 2o. en 3o. vermelde punten.
- d. Het ter beschikking stellen der benodigde geldmiddelen zal een bijzondere regeling vereischen.
- e. Aandacht is te schenken aan het vastleggen van een regeling, waardoor de continuïteit van het tot dusver gevoerde beleid wordt verzekerd (zie hetgeen hiervóór onder V werd opgemerkt).
- f. Ter voorkoming van moeilijkheden bij het beheer van den Amstelmeerboezem is te overwegen de inschakeling eener hogere instantie voor het op korten termijn beslissen in geschillen tusschen belanghebbenden.
- g. Het vraagstuk der personeelsbezetting gedurende de afwerkingsperiode moet worden bezien: men drage er zorg voor, niet ontijdig het ingewerkte hogere en middelbare Rijkspersoneel af te stooten, en men bedenke daarbij dat de omvang van den technischen dienst gedurende de bedoelde periode, naar het zich laat aanzien, grooter zal moeten zijn dan later, wanneer het waterschap zijn definitieven vorm zal hebben gekregen, noodig zal zijn. Men late het bureau van den technischen dienst gedurende de afwerkingsperiode te Alkmaar: de belangrijkste verbindingen van de leiding van dezen dienst liggen buiten den polder.

VIII. WELK IS HET MEEST GESCHIKTE TIJDSTIP VOOR DE INSTELLING VAN EEN
HEEMRAADSCHAP "DE WIERINGERMEER".

Wanneer men geheel vrij zou zijn in het bepalen van het tijdstip voor de instelling van een Heemraadschap "de Wieringermeer", dan zou men m.i. voorloopig daartoe nog niet overgaan. Men zou er de voorkeur aan geven het tijdstip af te wachten, waarop zal kunnen worden gezegd dat de toestand in de Wieringermeer in hoofdzaak als normaal kan worden beschouwd.

De omstandigheid, dat door het vertrek der Wieringermeerdirectie naar den Noordoostelijken polder wijziging in het beheer der Wieringermeer moet worden gebracht, dringt tot het stellen van de vraag of spoedige oprichting van een waterschap de aangewezen, of althans de beste oplossing is.

Het komt mij voor, dat er in het licht der hiervóór gegeven uiteenzetting aanleiding is, nog eens te overwegen of de voordelen eener spoedige oprichting van een waterschap wel tegen de bezwaren opwegen, en of het niet beter zou zijn, om voor den duur der afwerkingsperiode een andere oplossing te kiezen.

IX. IS OVERDRACHT VAN DE LASTEN VAN EEN GEDEELTE VAN HET WEGENNET NAAR DE
GEMEENTE WIERINGERMEER URGENT?

Indien het al gewenscht geacht mocht worden een gedeelte van het net der buiten de bebouwde kommen gelegen wegen ten laste van de Gemeente Wieringermeer te brengen op het tijdstip, waarop deze laatste in haar normalen vorm zal worden ingesteld, (neem aan in den loop van 1941), dan zal het toch aangewezen zijn deze wegen in beheer te laten bij het Rijk of, indien een Heemraadschap de Wieringermeer zou worden geschapen, bij dat waterschap. Men make, althans voorloopig, niet twee beheersdiensten naast elkaar in den polder.

Het komt mij voor, dat het niet moeilijk zal zijn een regeling te ontwerpen volgens welke de eventueel ten laste der gemeente komende wegen zullen blijven ressorteeren onder ^{de} reglementen van hetzij het Rijk, hetzij het waterschap.

Overigens moge hier wel worden gememoreerd dat verschillende van de wegen die voor indeeling bij de gemeente in aanmerking zouden komen, nog verbreed en gemoderniseerd moeten worden. Men zou met overdracht van deze lasten, vóórdát de afwerkingsperiode voorbij zal zijn, de gemeente voor moeilijke financiële vraagstukken stellen.

A l k m a a r, 3 September 1940.

HET HOOFD DER WATERBOUWKUNDIGE AFDEELING VAN DE WIERINGERMEER,

p/k.